

Sergi Riba i Mazas

Cap del departament
d'Agricultura i Medi
Ambient i responsable del
Parc Natural de la vall de
Sorteny, del comú
d'Ordino

Sergi Riba i Mazas

El paisatge, un sistema complex en l'ordenament territorial

El Conveni del Paisatge deriva tant d'una iniciativa nacional com de la iniciativa territorial dels poders locals (ex. a Alemanya amb els *länder*). Cada dia el paisatge adquireix més importància en l'àmbit local.

Des del punt de vista etimològic, la paraula *paisatge* apareix per primera vegada al segle XVI: 1549: belles arts ("*Est., s.v. paisatge: mat commun entre les painctres...*").

El paisatge es defineix com part del territori tal com el percep la població, el caràcter del qual resulta de factors naturals i/o antropològics i de llur interrelacions.

El paisatge testimonia la identitat d'un territori, de les persones que l'han modelat. Els paisatges tenen la seva història (tangibles o intangibles) gravada en l'inconscient col·lectiu que influeix els nostres comportaments, però no oblidem que testimoniarà la nostra pròpia història (herència). Participem en la seva transformació i de forma recursiva la seva transformació participa en la nostra identitat cultural. Aquesta relació de l'home i del paisatge és portadora d'identitat en una relació dinàmica i recursiva; per tant, una participació ciutadana en la gestió del paisatge i en l'ordenament territorial seria desitjable.

Per a Bertrand, el medi ambient torna a ficar el natural al cor del social.

El paisatge abasta una sèrie de valors (Bruet-Ferrs):

- valor d'ús: donant punts de referència;
- valor mercantil: el paisatge es ven, per ex. es compra un pis amb vistes;
- valor de conservació: l'estètica del paisatge és conservadora, els visitants contemplen el paisatge produït pels ramaders o els urbanistes;
- valor d'integració: la comunitat crea estereotips unificadors (paisatge rural tradicional de bordes i prats llegats pels avantpassats).

Tot això genera conflictes entre actors de l'ordenament territorial. Cal considerar el paisatge com un patrimoni i protegir-lo, o acceptar les mutacions i els modernismes successius?

El paisatge ha esdevingut un assumpte polític: l'èxit del control del medi ambient només pot ser fruit d'un diàleg entre diversos actors; sota l'arbitratge del polític, l'usuari n'és l'últim fi. El paisatge és el nostre marc de vida, element essencial de la qualitat de vida, matriu dels ecosistemes i dels cicles biològics.

L'ordenament territorial passa per una aproximació global i integradora des del paisatge, fonamental des de la planificació socioeconòmica fins a la conservació del patrimoni natural i cultural.

En l'àmbit rural, des del fons de vall fins a l'alta muntanya trobem al país paisatges culturals modelats per l'home, on els prats de dall i els peixeders juguen un paper rellevant.

El paisatge és un sistema complex, resultat a la vegada de sistemes ecològics successius al llarg de la història de la terra i de sistemes socials successius al llarg de la història de la humanitat. El paisatge és plurifuncional: ecologia, protecció física, ús social, contemplació, història, producció... La seva aproximació és pluridisciplinària (història, arqueologia, geologia, biologia, agronomia, ecologia, economia, cartografia SIG, urbanisme, arquitectura, enginyeria ambiental, enginyeria forestal, ciències socials...) i integradora: abiòtica, biòtica i antròpica.

L'ordenament del territori considera a la vegada els aspectes socioeconòmics, culturals i ecològics (patrimonials i funcionals) però també la salut, l'educació, la història, la identitat...

La protecció de la natura es basava inicialment en la protecció de les espècies i la creació d'espais natural protegits; ara està evolucionant cap a una ecologia funcional, que integra la connectivitat dels territoris (teoria de les illes i de les metapoblacions).

Des del punt de vista de l'ecologia del paisatge (ciència recent), l'heterogeneïtat (diversitat i estructuració espacial de les parcel·les) combinada a una bona connectivitat ecològica afavoreix la diversitat biològica tot i mantenint els processos ecològics. En el fons de vall, on els impactes derivats de l'activitat humana són més importants, la presència de prats de dall seminatural i de peixeders augmenta l'heterogeneïtat del paisatge i alhora afavoreix la conservació de la biodiversitat d'una natura *ordinària* en complement a les polítiques de protecció i conservació de les espècies d'interès, rares o amenaçades.

S'organitzarà, el 2013, un concurs de prats florits amb la col·laboració del Parc natural regional del Pirineu d'Arieja i el PNCVC així com del departament d'Agricultura de Govern, amb la participació dels agricultors de les parròquies d'Ordino i la Massana, i més endavant s'espera una participació més

àmplia amb l'organització d'un concurs a escala nacional, organitzat pel departament d'Agricultura en col·laboració amb l'APRA.

El concurs de prats florits permetrà valoritzar el treball dels agricultors, en avaluar la qualitat dels prats de dall o dels peixeders des de diferents aproximacions, com l'agronòmica, l'ecològica, la patrimonial, l'estètica..., sensibilitzant els professionals i la societat civil sobre el paper important de l'agricultura en el paisatge (i en particular en el fons de vall) i el seu funcionament ecològic a més de posar en relleu la diversitat de prats en el fons de vall al llarg del camí Ral.

En el marc del concepte de *sostenibilitat*, segons Calame, de la Fundació Charles Léopold Meyer (governança, ètica i estil de vida), caldria plantejar una *economia*, que considerés més aviat el benestar de tots en el respecte dels límits de la biosfera.

La paraula *economia* està formada per dos paraules gregues *oïkos*, la llar, l'espai domèstic i *nomos*, la regla, utilitzada fins al segle XVIII, i es va substituir per la paraula *economia*. L'*oïkos*, la casa comuna en un món interdependent, esdevé avui el planeta. Gestionar bé l'espai comú, és produir el benestar per a tots respectant els límits del planeta. Construir un model econòmic alternatiu és contruir una *economia*.

Paisatge rural típic a la vall d'Ordino, el Serrat